

Dispersió de l'associacionisme i definició de les Entitats i Serveis (1980-1986)

La transformació més significativa i que, per diferents raons, afectaria la vida associativa, no només del barri sinó en general, és la de les **eleccions municipals**, esperades i reivindicades per la majoria de les entitats ciutadanes. D'entrada, i sense fer cap mena d'anàlisi, podem dir que una incidència directa en la pèrdua de capacitat de les entitats cíviques va ser el fet d'incloure en les llistes a líders influents del món associatiu. Aquest desmembrament d'algunes de les entitats es completà quan alguns dels membres que no havien estat proposats com a candidats passaren a tècnics de l'Administració, abandonant així la seva tasca. Per altra banda, cal analitzar també la poca maniobrabilitat de les pròpies entitats per no saber cobrir, amb eficàcia, el buit provocat per aquestes fuites. Si aquesta en fou una incidència directa, n'hi va haver d'altres que, sense ser-ho, van provocar resultats similars: 1) a l'esperança i les bones expectatives sobre els ajuntaments democràtics va seguir el desencant en moltes persones de les entitats i 2) l'esperança, seguida de la confusió, també va acabar en decepció de molts dels militants dels partits que participaven en els governs municipals.

Tots sabem que una cosa és el programa electoral i una altra els problemes pràctics en la seva aplicació, però també cal reconèixer que l'Administració no va saber donar resposta al gran repte que era la causa de la major part de les esperances: el tema de la participació ciutadana en la gestió municipal, tema altament difícil, però amb pocs intents per superar-lo. El que és cert és que les entitats no van saber adaptar els seus esquemes de funcionament a les noves condicions que es van generar amb els nous Ajuntaments. Per exemple, a l'època anterior, quan un veí tenia un problema anava a assessorar-se a l'associació de veïns. Després de les eleccions, podia anar perfectament a la Regidoria de Districte. En aquest procés i en aquella època, les entitats van perdre un paper que no van saber guanyar de cap altra manera. Només amb el pas del temps recuperarien les estratègies de reivindicació i negociació imprescindibles per al seu lideratge.

Evidentment, aquella influència de les eleccions en les entitats es deixà sentir molt més en aquelles que tenien una relació directa amb l'Administració, que en les altres entitats com, per exemple, la Parròquia o el Club de Futbol, que tenien objectius més allunyats de l'Ajuntament.

Cadascuna d'aquestes dues continuaren el procés de consolidació de les èpoques anteriors. **La Parròquia** consolidant el nucli de comunitat cristiana, creant altres cèl·lules de vida associativa a l'entorn de la seva tasca (Comissió Social, Comissió d'Obres, grup de catequesi, Mipic -l'esplai infantil de la Parròquia-, coral, etc.). Cal remarcar com a exemple que il·lustra aquesta afirmació, que la Parròquia va aconseguir els locals on té la seu actualment amb l'esforç de molts veïns i veïnes del barri que, desinteressadament, van col·laborar durant molts anys o, fins i tot, van participar en diferents campanyes econòmiques. Si el capellà no hagués tingut aquell suport tan necessari, és evident que no hauria començat aquelles obres. El juliol del 83 van posar la primera pedra, el juny del 85 van inaugurar la primera fase de les obres i el 86, van acabar totalment la construcció.

El Club de Futbol, continuà la seva vida amb alts i baixos, però evidentment, amb possibilitats d'anar-se mantenint. El contacte amb les escoles del barri i el desenvolupament de les activitats extraescolars van facilitar també el desenvolupament del futbol formatiu amb infants i joves, la qual cosa va eixamplar la base de persones vinculades a l'entitat.

Una de les notícies positives d'aquell període va ser, finalment, la inauguració i posada en marxa de **l'Institut de Secundària Apel·les Mestres** l'any 1983.

Foto 34. Institut Apel·les Mestres. /a. Grup Foto Viva

L'edifici de nova construcció, funcional i amb instal·lacions modernes acolliria els joves del barri i els d'altres zones de la ciutat connectades amb metro o autobús. El sol fet que 700 joves circulessin diàriament pels nostres carrers ja va representar un canvi en el dinamisme de la vida comunitària. El jovent podria continuar els estudis al barri, amb els seus companys i companyes de primària i no caldria que es dispersés pels centres educatius de l'entorn.

Les reivindicacions de l'Associació de Veïns i del Club Infantil i Juvenil que havien iniciat el 77, havien estat clau perquè l'Ajuntament adquirís uns **locals al carrer de Miralta, 29 i 31** i els condicionés per a tres dels usos més reivindicats per les entitats del barri. Es van inaugurar l'octubre de 1979 amb la presència de l'alcalde Juan Ignacio Pujana i del regidor de cultura Paco Candel. Els nous locals acolliren el Club de Jubilats i Pensionistes, que, per primera vegada, passava a disposar de local propi. El mateix passava amb el **Club Infantil i Juvenil** que fins llavors només podia disposar de locals els dissabtes a la tarda al local parroquial. A partir del 79 van poder passar a fer activitat diària en un local molt més ampli i amb millors condicions. Amb la ocupació dels nous locals, el Club Infantil i Juvenil començà a trobar el seu marc de relació amb l'Ajuntament i avançà en el nou model de funcionament, tendint cap a la professionalització. Ja en el 1980, quan va passar a oferir activitats diàries, va necessitar contractes laborals per a dues persones i quatre anys més tard va necessitar tres persones més amb dedicació professionalitzada. La realitat ens confirma que va saber canviar el seus esquemes a temps per adaptar-se a la nova situació creada en la societat. Van anar creixent en volum d'activitat i en nombre d'usuaris i usuàries fins que ja no hi cabien als nous locals. A finals de 1986 van haver de llogar un nou local al carrer del Poeta Llobart, 5, per desplaçar-hi la secció de joves del Club, reconvertida en **Casal de Joves** tot i que continuava depenent del Club Infantil i Juvenil Sanfeliu.

Foto 35. Grup de joves davant el Casal, davant el carrer del Poeta Llobart
Fons documental del Club Infantil i Juvenil Sanfeliu

En aquella època el Club Infantil i Juvenil mantenia la coordinació amb la Coordinadora de Centres d'Esplai de l'Hospitalet i va participar en l'impuls del Consell de la Joventut a la ciutat, va ser entitat fundadora de Movibaix, el moviment d'educació en el lleure infantil i juvenil del Baix Llobregat i l'Hospitalet, que més endavant generaria la Federació Catalana de l'Esplai i Fundesplai⁹. La vinculació a aquests organismes i el paper en la seva Direcció que hi van tenir els representants del Club del barri, els va augmentar la capacitat negociadora davant els organismes oficials i la capacitat de lideratge imprescindible per tractar amb els alts càrrecs de les administracions i poder-ne sortir airosos en temes complicats. Els mateixos representants van utilitzar també aquesta capacitat quan representaven l'Associació de Veïns en els seus reptes més complexos del barri. Així va ser com moltes reivindicacions que d'entrada podien semblar perdudes, acabarien materialitzant-se de manera exitosa.

Els locals del carrer de Miralta també acolliren l'**Aula de Cultura**, servei reivindicat des de feia anys per l'Associació de Veïns. Jo mateix, vaig dimitir com a president de l'Associació de Veïns per posar-me al capdavant de l'Aula de Cultura. Tot i disposar d'uns 280 metres quadrats per a aquest servei, li mancaven condicions tècniques per a una bona part de l'activitat cultural que hauria de desenvolupar, però va acollir les diferents entitats del barri que ho van sol·licitar. A partir d'aquell any, el nucli d'activitat es desplaçà al carrer de Miralta, a la part nord del barri, i canviaren també les relacions internes de cada una de les entitats. L'Aula de Cultura havia de dinamitzar la vida cultural del barri organitzant tallers, espectacles, festes i establint una relació estable amb la resta de les entitats. Des del primer dia, l'Aula de Cultura va estar integrada al circuit de difusió cultural que l'Ajuntament programava a tota la ciutat, amb una programació musical i escènica de qualitat i de primer ordre que va permetre a veïns i veïnes del barri veure en directe molts espectacles de renom que també apareixien a la televisió.

La dinamització cultural es reflectia també al llarg dels anys amb activitats més o menys encertades, participació en les festes, activitats coorganitzades amb d'altres entitats i, en definitiva, en la creació d'una infraestructura humana que decidí participar activament en la vida cultural del barri, proposant

projectes, realitzacions de treball en equip, etc. Un exemple en va ser el treball conjunt amb el Club Infantil i Juvenil i especialment amb el seu grup de joves per crear un **grup d'animació infantil** al barri. Es van crear gegants, caps grossos, xanques, titelles i es van adquirir instruments musicals. Durant uns quants anys el grup va dinamitzar bona part de les festes del barri. Una altre exemple el trobem l'any 85 amb la creació per part del **grup de plàstica** d'un gran mural a l'edifici afectat pel Cinturó de Ronda, al lateral que donava al solar on es celebraven les festes del barri.

L'altre servei important que va néixer en paral·lel a l'Aula de Cultura va ser el de l'**Escola d'Adults**. Com ja he comentat en l'etapa anterior, un grup de voluntaris i voluntàries, mestres en la seva majoria, amb l'Antònia Martínez i el Jaume Fullana com a membres més destacats, havia començat a organitzar classes d'alfabetització per a neoelectors al local parroquial i va apostar fort per consolidar una escola d'adults a la qual destinaren una gran part del seu temps lliure. Aquesta escola, inicialment una mica atípica, i al marge de la xarxa oficial, utilitzà també, des de l'any 79, el local de l'Aula de

Cultura, en horari de tarda i les aules de l'Escola Pablo Neruda, en horari de vespre/nit.

L'alfabetització dels veïns i veïnes del nostre barri, la possibilitat que obtingueren el Certificat d'Estudis Primaris o també el Graduat Escolar i, en definitiva, l'educació permanent de les persones adultes, eren els objectius d'aquells mestres, els quals iniciaren aquella experiència tenint com a única garantia de continuïtat el seu propi esforç i la seva dedicació, encara que l'any 1981 foren recompensats amb el reconeixement oficial de l'Escola i l'assignació per part de la Generalitat d'una plaça de professor/a. Però això només va significar un punt i seguit en la llarga reivindicació d'aquells mestres.

Foto 37 i foto 38. Classes de l'Escola d'adults del barri al metro.
Fons documental de l'Escola d'Adults de Sanfeliu

Van haver de fer classes al carrer, al metro, a la Plaça de l'Ajuntament, etc. finalment, de mica en mica, aconseguiren els seus objectius: el 1983 una nova plaça de mestre i el 1984 l'assignació d'uns locals propis, situats al carrer de Sanfeliu, 12.

Les associacions de famílies d'alumnes (AFA) van ser també nuclis d'associacionisme que es crearen, inicialment, com a interlocutores entre les famílies i el professorat pel que fa als temes d'educació i d'actituds de l'alumnat. Però de mica en mica, van anar guanyant terreny d'acció i la seva actuació es va anar estenent a les activitats extraescolars, fonamentalment esportives, encara que també artístiques i culturals.

Les AFA, per les seves característiques sectorials, van agafar una dinàmica pròpia (molt diferent a les de les altres entitats), i la seva participació en les activitats generals del barri va anar decaient. Es van centrar molt en les activitats extraescolars, els esports, en les relacions amb el professorat i en l'organització dels menjadors escolars.

A més a més, l'**Associació de l'Escola Joanot Martorell** va participar en la posada en marxa de projectes educatius singulars per ajudar l'alumnat amb més dificultats educatives. D'altra banda, va autogestionar-se el menjador escolar durant els vint anys de vida de l'escola. Des de la mateixa associació de mares i pares es va impulsar l'Associació Esportiva Centre Sanfeliu (AECS) que ha canalitzat bona part de l'esport extraescolar dels dos barris, fins l'actualitat.

Cal citar també el **Club de Jubilats i Pensionistes**. Inicialment va néixer com a vocalia de l'Associació de Veïns, amb un caràcter totalment reivindicatiu. Reivindicaven el passí de transports gratuït i el local per ubicar-hi el Club.

Moltes hores i sacrificis va costar aconseguir-ho, cal citar la perseverança del Josep López, líder indiscutible del Club de Jubilats. El maig de 1980 van inaugurar el local de carrer de Miralta, 29, i des de llavors el Club de Jubilats s'omplí cada dia amb les activitats lúdiques (cartes, dominó, balls de saló, etc.). Però, n'hi havia prou amb això? Sembla que per a alguns sí, i per a d'altres no.

Foto 39. El Josep López intervé en la inauguració del club de Jubilats l'any 1980.
Fons documental privat. Margarita López

En aquell mateix any, a la primera planta del local del Club de Jubilats, al carrer de Miralta, 29, hi van instal·lar una **residència de persones grans** amb una capacitat d'unes 20 places, que havia de cobrir les necessitats més urgents de les persones grans que es quedaven soles i que necessitaven atenció. Aquesta, va ser la primera residència pública municipal que es va posar en marxa a la ciutat. A més, el grup de religioses de la Parròquia, juntament amb altres persones voluntàries, van donar molt suport i molt acompanyament a les persones residents. Era un equipament sense grans pretensions i, tot i no disposar de les condicions òptimes que requeria aquest servei, era l'únic recurs que hi havia al barri i, tot i això, va funcionar durant uns quinze anys.

Dues entitats més es van constituir cap a mitjans dels anys 80 al barri. Van ser el Club de Petanca i l'Asociación Cultural Andaluza (ACA) Hijos de Paradas en Catalunya.

Les persones que van començar a integrar **El Club de petanca**, amb el Jesús Navarro com a promotor, es van haver de construir les pistes i condicionar-les de la millor manera possible al solar del carrer de Mireia (actual Passeig dels Cirerers). L'objectiu era la participació lúdica de veïns i veïnes del barri i generar un espai de trobada i d'interrelació entre el veïnat amb un centre d'interès comú. Des de la seva creació, el club de petanca ha anat participant en les festes majors amb l'organització de tornejos populars.

L'**Asociación Cultural Andaluza Hijos de Paradas en Catalunya** es va crear l'any 1987, entorn el Bar Paradas situat al carrer de l'Estronci, 47. El propietari del bar i el promotor de l'entitat l'Hilario García va voler aglutinar les persones residents al barri, a l'Hospitalet i a tot l'entorn metropolità, nascudes al poble sevillà de Paradas per compartir juntes els records, la cultura, la gastronomia i els sentiments comuns de la terra natal. La iniciativa va tenir força èxit i el nombre de persones que s'hi anaven vinculant els va fer plantejar constituir-se en entitat i ben aviat van superar la barrera de les 300 persones associades. Van recuperar els balls tradicionals dels quadres de flamenc i, entre classes i assajos, van aconseguir crear un grup de ball que podia presentar un bon espectacle, fins a convertir-lo en centre i objectiu de l'entitat. Des de finals de 1997 van participar en totes les festes majors del barri, en les rues del Carnestoltes i en la festa anual del dia d'Andalusia a la Farga de l'Hospitalet. També feien actuacions d'intercanvi amb altres entitats de difusió del flamenc i les presentaven assíduament al Centre Cultural del barri.

Des de 1980, després de les eleccions, l'**Associació de Veïns** mantenia el vell esquema: reunió, reivindicació, assemblea, acció; però aquesta estratègia quedava antiquada respecte de la nova situació creada amb els ajuntaments democràtics, i també pel fet que el barri durant cinc anys, del 75 al 80, s'havia dotat de tots els serveis, els equipaments i s'havien dut a terme les obres mínimes imprescindibles per a una comunitat i, fins i tot, algunes més. Les famílies tenien els nens escolaritzats, utilitzaven espais verds, i no tenien cap necessitat de primer ordre que els fes participar en un procés reivindicatiu. A més, el Cinturó de Ronda, havia quedat en estat de latència.

Per una i altra raó, l'entitat va entrar en el 1981 en una situació complexa, encara que d'esforços per retrobar el seu marc d'acció i la seva estratègia no en van faltar. Durant cinc anys hi va haver tres juntes que ho van intentar, però cap d'elles no va poder introduir aires nous que fessin possible un nou ressorgir, malgrat les bones intencions de tothom.

El 1986 una nova junta es va fer càrrec de l'entitat, però la situació no millorà, ans el contrari, la ferida va ser més profunda i la crisi s'aguditzà. L'Associació de Veïns va deixar de reunir-se, va desaparèixer, cap convocatòria, cap reunió, ningú no en sabia res, semblava que tots hagessin dimitit, l'entitat havia tocat fons.

Malgrat aquesta crisi, pel que fa a la resta d'entitats i serveis que s'havien creat, podem dir que tot el període significà proliferació i disgregació; proliferació perquè en van néixer de noves i disgregació perquè cadascuna va definir millor les seves tasques i, en general, es van anar demarcant les unes de les altres, cada entitat va agafar el seu ritme, els seus camins i la seva vida, oblidant-se del procés general del barri. El procés pel qual va passar l'organització de les festes durant els anys 80, n'és un exemple.

La primera de les **festes majors** (de les de la segona fornada) es va organitzar l'any 79, aprofitant l'eufòria dels anys anteriors. Malauradament i degut a un tràgic accident que commocionà el barri, no es va poder dur a terme. Un nen de deu anys, el Feliciano García Sánchez, es va ofegar en una profunda excavació (pou) a ras de terra i sense cap mena de protecció ni de senyalització, que havia quedat abandonada després de les obres en el solar de les cotxeres del metro. Al solar s'hi podia accedir lliurement ja que no hi havia cap tanca perimetral.

A partir d'aquella Festa Major suspesa, les altres es van organitzar al voltant de l'Aula de Cultura, que va anar cobrint diferents papers segons la situació de la Comissió del moment.

Els anys 1980 i 1981 la **Festa Major** es va organitzar al solar del carrer de Miralta. En aquells dos anys, hi van participar fonamentalment l'Aula de Cultura, l'Associació de Veïns i el Club Infantil i Juvenil. L'esquema va ser totalment diferent al de les «nostàlgiques» de l'envelat: tot es feia a l'aire lliure, i majoritàriament totes les activitats eren gratuïtes. Només hi havia dos balls, s'introduïren altres activitats, recitals, espectacles, etc. No hi havia pubilla, ni majorets, ni llotja per a les autoritats. Es pot dir que les festes van funcionar amb molt públic. Els espectacles, sobretot les representacions del Grup d'acció Teatral (GAT) de l'Hospitalet, de l'any 80, li van donar un nivell qualitatiu i d'impacte molt interessant, que posteriorment, segons quins anys, es va trobat a faltar. El que no hi va faltar durant molts anys era l'orquestra Intèrvalo, grup musical del barri integrat per alguns joves del barri i liderat per un jove entusiasta, també del barri, el Tomàs Montesinos. Podem dir que aquelles festes van ser referents i van tenir la seva importància, però no van tenir allò tan entranyable i familiar que caracteritzava les festes dels anys 60.

Des de l'any 1982 fins el 1986, les Festes Majors es van traslladar al solar del carrer de Mireia i el procés festiu del barri es va mantenir al voltant de l'Aula de Cultura, i el Club Infantil i Juvenil però en la majoria dels anys la participació de les entitats va ser escassa.

Foto 40. Sardinada en una Festa Major de principis dels 80. /a. Grup Foto Viva

Més aviat hi va haver una participació de veïns i veïnes a títol individual. Aquest deslligar-se de les entitats del calendari festiu va deixar la Festa Major una mica a l'aire, sense els fonaments que necessita qualsevol festa popular. Els veïns i veïnes, des de la seva organització, no es van fer seva la Festa i hi participaven des de la barrera. No li donaven aquell suport imprescindible perquè els actes organitzats al carrer tinguessin el mateix caliu que els organitzats a l'envelat. Aquesta era la situació del procés festiu l'any 1986. Potser també hi va influir que l'any anterior, el 85, un accident hagués erosionat els ànims de la Comissió de Festes. El castell de focs artificials s'havia contractat a l'empresa Pirotècnia Igual, però en el moment de disparar-los, un coet defectuós o mal instal·lat, va impactar de ple en el públic i un grup de persones van resultar ferides, la majoria, amb cremades de diversa consideració. Els danys van ser importants i la recuperació de les persones va ser lenta. La Comissió de festes i les persones afectades van tramitar una reclamació conjunta a l'empresa de pirotècnia però una de les persones va dirigir la demanda cap a mi que actuava com a president de la Comissió de Festes. Aquest fet modificaria la meua relació amb la Festa Major i desterraria, per sempre més, els focs artificials del barri Sanfeliu.

L'any següent al de l'accident, el 1986, hi va haver Festa Major perquè es va constituir la comissió gràcies a una carta oberta a tot veïnat, després de constatar-se que no hi havia cap comissió que l'estigués preparant.

En definitiva, aquella etapa es caracteritzà per un mínim creixement de població del barri, per la dispersió, i per la poca coordinació de les entitats, cosa que seria comprensible si aquest barri hagués tingut 40.000 habitants i 50 entitats, però una mica imperdonable si ens atenim a la seva dimensió.

Una darrera apreciació que es pot fer al respecte, és que les associacions que es generaven en aquella època eren aquelles que s'articulaven en funció d'uns objectius sectorials específics i molt concrets. La qual cosa apuntava ja les noves pistes del futur de la vida associativa d'aquest barri.